

РОЗДІЛ 4

ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1. Економічна сутність власного капіталу, функції та види.
2. Облік формування зареєстрованого (пайового) капіталу.
3. Облік капіталу у дооцінках та додаткового капіталу.
4. Облік резервного капіталу.
5. Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків).
6. Облік неоплаченого та вилученого капіталу.
7. Питання до роздумів та дискусій.

Нормативні документи:

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003р. № 436-IV, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv>.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-IV, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008р. № 514-VI, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/514-17> [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

6. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991р., № 1576-XII, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>

7. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001р. № 2658-III, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2658-14/page>.

8. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності» від 28.03. 2013 р. № 433, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id =382859& cat _ id=293536.

9. Наказ «Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 27.06.2013 № 627 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13>.

10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. за № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.05.99 за №137, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. наказом Міністерства фінансів України від від 27.04.2000р. за № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99р. за № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99р. за №318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999р. за № 163, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.

Ключові слова:

Капітал, власний капітал, зареєстрований та незареєстрований капітал, елементи капіталу, складові та функції власного капіталу, бухгалтерський облік власного капіталу за його видами.

Вивчення матеріалів розділу дозволить оволодіти теоретичними знаннями щодо власного капіталу за його видами, визначити вплив власного капіталу на фінансово-господарську діяльність суб'єкта підприємництва, набутти практичних навичок при відображенні в обліку операцій, пов'язаних з формуванням власного капіталу.

1. Економічна сутність власного капіталу, функції та види

Капітал є однією з фундаментальних категорій в економічній науці. Економічна сутність капіталу досліджується вченими - представниками різноманітних економічних шкіл протягом багатьох років з різних позицій та в різних проявах. Першу спробу дати науковий аналіз капіталу зробив давньогрецький мислитель Арістотель (384-322 рр. до н.е.), який розглядав капітал через призму багатства та, аналізуючи його сутнісні ознаки, зробив висновок, що ця категорія поділяється на два види. До першого він відніс дане природою багатство, яке пов'язане з постійним нагромадженням засобів,

необхідних для життя і корисних для держави чи домашнього об'єднання, але яке «не безкінечне, а має свої межі». До другого виду багатства Арістотель відніс процес накопичення грошей, що являє собою «...мистецтво наживати статок, з чим і пов'язане уявлення, нібито багатство і нажива не мають ніяких меж». Зазначені види багатства були названі Арістотелем «економіка» та «хремастика» [8, с. 224].

Як свідчить економічна історія, саме «хремастика», тобто діяльність, спрямована на накопичення багатства та нагромадження грошових запасів, є першим відомим трактуванням капіталу як економічної категорії [7, с. 230].

В історичному сенсі загальноприйнято виділяти основні підходи до тлумачення економічної сутності капіталу:

1. Капітал як грошовий фактор – гроші є основним чинником виробництва, фундаментом економічного прогнозування і головним інструментом економічної політики держави. Найвідоміші прихильники цієї концепції – Т. Мен, Ф. Кене, У. Стаффорд, А. Монкретьєн, В. Мірабо.

2. Капітал як матеріально речовинний ресурс. З цієї точки зору капітал – це цінності та послуги, за допомогою яких створюється новий дохід. Макроекономічна природа капіталу проявляється у вигляді фінансово-грошового сектора економіки. В основі цієї концепції лежать погляди А. Сміта, Д. Рікардо, Ст. Мілля, Ж-Б. Сея, А. Маршала, Р. Хікса, Дж. Кейнса.

3. Капітал як виробничі відносини (відносини, які витікають з монополізації власності на засоби виробництва в руках підприємців і відсутність таких у робітників). До прибічників цього підходу можна віднести К. Маркса, Ф. Енгельса, М. Фрідмена, П. Лоффера, Е. Хансена, Дж. Робінсона. У сучасному суспільстві представники західної економічної науки трактують капітал як «блага довготривалого використання, що створені людиною для виробництва інших товарів і послуг». Таке визначення капіталу служить загальною основою для різних понять, використаних у вжитку і в економічній літературі. [11, с.317].

Однак, незважаючи на спільну основу, у сучасних умовах багато вчених по-різному підходять до визначення поняття «капітал».

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, доцільно відзначити його основні характеристики, які вказують на вагоме значення капіталу у господарській діяльності будь-якого підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Місце власного капіталу в діяльності підприємства [21, с. 152].

Господарські засоби мають різні джерела свого утворення. Деякі з них стали власністю підприємства внаслідок внеску до статутного капіталу засновниками, інші - були придбані за рахунок або власних коштів підприємства, або позик інших юридичних чи фізичних осіб.

На основі поділу джерел формування господарських засобів підприємства на власні та залучені, його капітал теж поділяється на власний та залучений.

Власний капітал підприємства – це частина в активах (тобто, в ресурсах, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у

майбутньому) підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

У момент створення підприємства його стартовий капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками (учасниками) і являє собою вартість майна підприємства. На цьому етапі, коли підприємство ще не має зовнішньої заборгованості, основна облікова формула $A = Z + K$ набуває вигляду: $A = K$, оскільки $Z = 0$.

Здійснюючи підприємницьку діяльність, підприємство неминуче використовує залучені кошти, тобто утворює боргові зобов'язання, які підтверджують права і вимоги кредиторів щодо активів підприємства ($A = Z + K$) і мають вищий пріоритет порівняно з вимогами власників. У цьому випадку власний капітал підприємства визначається як різниця між вартістю його майна і борговими зобов'язаннями: $K = A - Z$ [2, с. 414].

Сутність власного капіталу, який є основою для початку і продовження господарської діяльності, проявляється через його основні функції (табл. 1).

Таблиця 1

Функції власного капіталу

Основні функції власного капіталу	Прояв функцій власного капіталу
01	02
Функція заснування та введення в дію підприємства	Власний капітал у частині пайового є фінансовою основою для запуску в дію нового суб'єкта господарювання
Функція відповідальності та гарантії	Пайовий капітал є кредитним забезпеченням для кредиторів підприємства. Чим більший власний капітал підприємства, зокрема пайовий, тим вищою є його кредитоспроможність.
Захисна функція	Чим більший власний капітал, тим краще захищеним є підприємство від впливу загрозливих для його існування факторів, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства.
Функція фінансування та забезпечення ліквідності	Внески у власний капітал можуть використовуватися для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості по позичках. Це, у свою чергу, підвищує ліквідність підприємства, з одного боку, та потенціал довгострокового фінансування, з іншого.
База для нарахування дивідендів і розподілу майна	Прибуток або розподіляється та виплачується власникам корпоративних прав у вигляді дивідендів, або тезаврується, тобто спрямовується на збільшення пайового чи резервного капіталу. Нарухування дивідендів здійснюється відповідно до частки власника

01	02
	у власному капіталі. Аналогічним чином відбувається розподіл майна підприємства у разі його ліквідації чи реорганізації.
Функція управління та контролю	Згідно із законодавством власники підприємства можуть брати участь в його управлінні. Найвищим органом управління в товаристві (ВАТ, ТОВ, ЗАТ) є збори учасників, які призначають керівні органи та ревізійну комісію. Пайовий капітал забезпечує право на управління майном підприємства.
Репрезентативна функція	Солідний власний капітал підприємства створює підґрунтя для довіри інвесторів, контрагентів, споживачів.

Поповнення власного капіталу підприємства може відбуватися шляхом:

- внесення учасниками вкладів /паїв (інвестований капітал);
- накопичування суми чистого прибутку, що залишається на підприємстві (нерозподілений прибуток).

У цьому зв'язку слід зауважити, що на величину власного капіталу безпосередньо впливають:

- інвестиції, які збільшують активи за рахунок додаткових коштів власника підприємства;
- вилучення коштів власниками підприємства, що зменшує активи підприємства;
- доходи, які призводять до зростання власного капіталу;
- витрати, які зменшують величину власного капіталу [1, с. 401].

Основні види власного капіталу відповідно до норм НП(С)БО1 зображено на рис. 2.

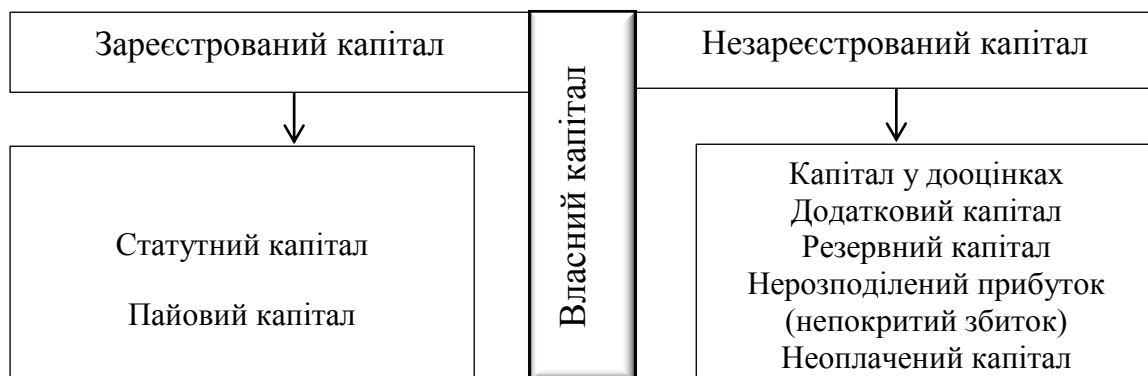

Рис. 2. Основні види власного капіталу

Отже, власний капітал за його складовими є одним із найістотніших і найважливіших економічних критеріїв, який характеризує фінансовий стан суб'єкта господарювання.

2. Облік формування зареєстрованого (пайового) капіталу

Зареєстрований капітал – юридично оформлена, офіційно об'явлена і належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу підприємства. У складі зареєстрованого капіталу виділяють:

1. Статутний капітал (зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників / учасників до капіталу підприємства) Статутний капітал в акціонерних товариствах – це капітал, що утворюється з суми номінальної вартості всіх розміщених акцій товариств.

2. Пайовий капітал (сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у підприємстві для здійснення його господарської діяльності, а саме: суми пайових внесків членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств, що передбачені установчими документами).

Формування зареєстрованого капіталу безпосередньо залежить від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання.

За вимогами ст. 155 Цивільного кодексу України статутний капітал визначається мінімальним розміром майна, яке гарантує інтереси його кредиторів. При цьому розмір статутного капіталу не може бути меншим ніж встановлено законодавством.

Вітчизняним законодавством встановлено окремі умови для акціонерних товариств при формуванні статутного капіталу (табл. 2).

Якщо при завершенні другого та кожного наступного фінансового року вартість чистих активів господарського товариства виявиться меншою від статутного капіталу, то товариство зобов'язане оголосити про його зменшення, якщо учасники не прийняли рішення про внесення додаткових внесків (за

вимогами П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» чисті активи – це активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань за вимогами)

Таблиця 2

Регламентований мінімум статутного капіталу у 2016 році

Вид підприємства	Статутний капітал	Нормативний мінімум розміру статутного капіталу, грн.		
		з 01.01.2016р. по 30.04.2016р.	з 01.05.2016р. по 30.11.2016р.	з 01.12.2016р. по 31.12.2016р.
01	02	03	04	05
Акціонерне товариство	1250 мінімальних заробітних плат	1 722 500 (1378 x 1250)	1 812 500 (1450 x 1250)	1 937 500 (1550 x 1250)
Інші товариства	Розмір статуту не обмежується			
Приватні підприємства	Розмір статутного фонду не встановлено			

Якщо ж вартість чистих активів стає меншою від визначеного законом мінімального розміру, то підприємство підлягає ліквідації. Акціонерні товариства мають усунути невідповідність мінімальним вимогам до статутного капіталу протягом 10 місяців з дати настання такої невідповідності або протягом цього терміну прийняти рішення про ліквідацію.

В акціонерних товариствах сума статутного капіталу, що відображена у фінансовому обліку і звітності, повинна дорівнювати загальній номінальній вартості випущених акцій, вказаній в установчих документах.

Усі акціонерні товариства зобов'язані випускати прості акції, яким надається право голосу (сума простих акцій - це залишковий капітал підприємства). Власники привілейованих акцій не мають права брати участь в управлінні акціонерним товариством, якщо інше не передбачено його статутом, але їм надається першочергове право під час сплати дивідендів і розподілу активів у разі ліквідації товариства.

Для обліку та узагальнення інформації про стан і рух зареєстрованого капіталу (статутного, пайового) підприємства відповідно до законодавства і установчих документів призначено рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», за кредитом якого відображається збільшення зареєстрованого капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не

zareestrovanoogo statutnoogo kapitalu, za debetom — yogo zmenshennya (viluchennya).

Rahunok 40 «Zareestrovaniy (pайoviy) kapital» maє takі subrahunki (tabl. 3).

Таблиця 3

Характеристика субрахунків рахунку 40 «Зареєстрований капітал»

Субрахунок		Облікова інформація
№	назва	
01	02	03
401	«Статутний капітал»	Відображається статутний капітал господарських товариств, державних і комунальних підприємств
402	«Пайовий капітал»	Узагальнюється інформація про суми пайових внесків членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств, що передбачені установчими документами.
403	«Інший зареєстрований капітал»	Відображаються зареєстрований капітал інших підприємств, зокрема приватних підприємств, формування якого передбачено в установчих документах.
404	Внески до незареєстрованого статутного капіталу	Відображаються внески, які надходять для формування статутного капіталу, зокрема акціонерного товариства, після його оголошення і до реєстрації відповідних змін до установчих документів.

Аналітичний облік статутного капіталу ведеться за видами капіталу за кожним засновником, учасником, акціонером тощо.

Синтетичний облік статутного капіталу ведеться за формами власності, за видами акцій.

Розглянемо формування обліку акціонерного товариства за операціями з зареєстрованим (пайовим) капіталом.

1. Облік бланків акцій власної емісії:

Д-т 08 «Бланки суворого обліку» (надходження бланків акцій власної емісії);

К-т 08 «Бланки суворого обліку» (списання бланків акцій власної емісії при видачі акціонерам після повної сплати їх вартості).

2. Оголошена передплата на акції за їх номінальною вартістю для формування статутного капіталу:

Д-т 46 «Неоплачений капітал»

К-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».

3. Розрахунки власників (учасників) за підписані акції грошовими коштами в національній та іноземній валюті:

Д-т 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках»

К-т 46 «Неоплачений капітал».

4. Розрахунки власників (учасників) за підписані акції шляхом передачі майна (за справедливою вартістю) матеріальними цінностями:

Д-т 20 «Виробничі запаси», Д-т 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», Д-т 28 «Товари»

К-т 46 «Неоплачений капітал».

5. Розрахунки власників (учасників) за підписані акції шляхом передачі майна (за справедливою вартістю) основними засобами, іншими необоротними матеріальними активами, нематеріальними активами:

Д-т 10 «Основні засоби», Д-т 11 «Інші необоротні матеріальні активи», Д-т 12 «Нематеріальні активи»

К-т 46 «Неоплачений капітал».

5. Розрахунки власників (учасників) за підписані акції шляхом передачі майна (за справедливою вартістю) об'єктами незавершеного будівництва:

Д-т 151 «Капітальне будівництво»

К-т 46 «Неоплачений капітал».

6. Розрахунки власників (учасників) за підписані акції шляхом передачі майна (за справедливою вартістю) цінними паперами інших підприємств:

Д-т 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»

К-т 46 «Неоплачений капітал».

Зареєстрований (пайовий) капітал може змінюватися в законодавчому порядку після реєстрації відповідних змін в установчі документи підприємства.

Акціонерне товариство може збільшувати статутний капітал, якщо всі раніше випущені акції повністю сплачені за вартістю не нижче номінальної.

Величина статутного капіталу може збільшуватися шляхом випуску нових акцій, обміну облігацій на акції, збільшення номінальної вартості акцій.

При збільшенні кількості акцій встановленої номінальної вартості підписка на додатково випущені акції проводиться у тому ж порядку, що і на акції першої емісії, а зареєстрований (пайовий) капітал збільшується за рахунок:

– додаткових внесків учасників:

Д-т 46 «Неоплачений капітал»

К-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»;

і в подальшому:

Д-т 30 «Готівка», Д-т 31 «Рахунки в банках»

К-т 46 «Неоплачений капітал»;

– дооцінки основних засобів:

Д-т 41 «Капітал у дооцінках»

К-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»;

– реінвестування прибутку:

Д-т 441 «Прибуток нерозподілений»

К-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»;

– реінвестування нарахованих дивідендів:

Д-т 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»

К-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».

При збільшенні статутного капіталу за рахунок обміну облігацій акціонерного товариства на його ж акції в обліку проводиться:

Д-т 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»

К-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».

Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства може здійснюватися шляхом зменшення номінальної вартості акцій або зменшення кількості існуючих акцій через їх викуп у власників з метою анулювання.

Зменшення зареєстрованого (пайового) капіталу за рахунок зменшення номінальної вартості акцій відображається в обліку:

Д-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»

К-т 672 «Розрахунки за іншими виплатами».

Таке зменшення має бути компенсоване акціонерам:

Д-т 672 «Розрахунки за іншими виплатами».

К-т 30 «Готівка», К-т 31 «Рахунки в банках».

Зменшення кількості акцій існуючої номінальної вартості шляхом викупу їх у власників відображається в обліку записом:

Д-т 451 «Вилучені акції»

К-т 30 «Готівка», К-т 31 «Рахунки в банках».

Анулювання викуплених акцій проводиться в обліку:

– на суму номінальної вартості викуплених акцій

Д-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»

К-т 451 «Вилучені акції»

– на суму, що перевищує номінальну вартість викуплених акцій

Д-т 421 «Емісійний дохід»

К-т 451 «Вилучені акції».

У фінансовій звітності суми неоплаченого капіталу (сальдо рахунка 46 «Неоплачений капітал») та вилученого капіталу (сальдо рахунка 45 «Вилучений капітал») наводяться у дужках і підлягають вирахуванню під час визначення підсумку власного капіталу.

3. Облік капіталу в дооцінках та додаткового капіталу

Капітал у дооцінках - це суми дооцінки активів підприємства.

Облік і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) призначено рахунок 41 «Капітал у дооцінках».

Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо.

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» має такі субрахунки (табл. 4).

Характеристика субрахунків рахунка 41 «Капітал у дооцінках»

Субрахунок		Облікова інформація
№	Назва	
01	02	03
411	Дооцінка (уцінка) основних засобів	Узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів основних засобів, уцінки таких об'єктів у межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.
412	Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів	Узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів нематеріальних активів, уцінки таких об'єктів у межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.
413	Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	Узагальнюється інформація про зміну балансової вартості об'єкта хеджування при значенні коефіцієнта ефективності хеджування грошових потоків у межах, визначених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, та віднесення сум до первісної вартості фінансових активів чи фінансових зобов'язань або до складу інших доходів (витрат).
414	Інший капітал у дооцінках	Узагальнюється інформація про інший капітал у дооцінках, не відображений на інших субрахунках.

Необхідно зазначити, що методично не передбачено обов'язковість здійснення переоцінки необоротних матеріальних активів, а визначено, що вона проводиться за умови, якщо балансова вартість таких активів суттєво відрізняється від їх ринкової вартості. При цьому, для проведення переоцінки об'єктів основних засобів визначається поріг суттєвості, значення якого фіксується в Наказі про облікову політику підприємства.

Відповідно до вимог Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів критерієм суттєвості є величина, значення якої може відповідати або одному відсотку суми чистого фінансового результату (прибутку/збитку) суб'єкта господарювання, або десятивідсотковому відхиленню залишкової вартості об'єктів довгострокових матеріальних активів від їх справедливої вартості.

Чинним законодавством передбачено, що справедлива вартість переоцінених активів визначається або підприємством самостійно, або за допомогою спеціалізованої організації чи професійних оцінювачів. У першому

випадку вся відповідальність за достовірність визначення справедливої вартості переоцінених активів лягає на власника або особу, на яку покладено обов'язки керівника підприємства. Одним із методичних підходів здійснення переоцінки об'єктів основних засобів може бути вивчення ринкових цін на аналогічні об'єкти з тим же рівнем зношення і з тим же рівнем готовності до експлуатації та дооцінки об'єктів на основі прейскурантів виробників, рахунків постачальників, каталогів, прайс-листів тощо [13, с. 148].

Правилами П(С)БО 7 «Основні засоби» передбачено включати суму збільшення балансової вартості об'єктів основних засобів, отриману внаслідок дооцінки, до складу капіталу у дооцінках із визнанням іншого сукупного доходу, а суму уцінки таких активів спрямовувати на рахунки витрат інвестиційної діяльності. Водночас визначено винятки із наведеного правила, які у бухгалтерському обліку на дату проведення поточної (чергової) переоцінки підлягають врегулюванню за таким порядком:

1. Під час дооцінки раніше уцінених об'єктів основних засобів, за умови перевищення сум попередніх уцінок (включених до складу витрат іншої звичайної діяльності та відображених за дебетом субрахунка 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій») над сумами попередніх дооцінок балансової (залишкової) вартості таких активів, визначена сума поточної дооцінки спрямовується на збільшення:

1) доходу іншої звичайної діяльності (кредит субрахунка 746 «Інші доходи») – виключно у межах суми попередньо проведеної уцінки;

2) капіталу в дооцінках (кредит субрахунка 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів») – у сумі позитивної різниці між поточною дооцінкою та попередньою уцінкою.

2. Під час уцінки раніше дооцінених об'єктів основних засобів, за умови перевищення сум попередніх дооцінок над сумами попередніх уцінок балансової (залишкової) вартості таких активів, визначена сума поточної уцінки включається:

1) на зменшення капіталу в дооцінках (дебет субрахунка 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів») – у сумі сформованого капіталу у дооцінках за такими активами;

2) до складу витрат іншої звичайної діяльності (дебет субрахунка 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій») – у сумі перевищення поточної уцінки над сумою сформованого капіталу в дооцінках.

Відображаючи на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції, зумовлені вибуттям раніше переоцінених об'єктів основних засобів, за умови перевищення сум попередніх дооцінок над сумами попередніх уцінок балансової (залишкової) вартості таких активів, одержана різниця підлягає списанню у дебет субрахунка 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів» із одночасним збільшенням значення нерозподіленого прибутку (кредит рахунка 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»).

Вимогами П(С)БО 7 «Основні засоби» до складу об'єктів основних засобів також віднесено інші необоротні матеріальні активи, тому результат переоцінки таких об'єктів обліку доцільно відображати на субрахунку 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів».

Результат переоцінки інших необоротних матеріальних активів відображається у системі рахунків аналогічно до порядку облікового відображення операцій, зумовлених дооцінкою (уцінкою) об'єктів основних засобів. При цьому, необхідно врахувати, що переоцінці не підлягають такі активи, як малоцінні необоротні матеріальні активи та бібліотечні фонди за умови, що вони амортизуються за одним із наступних методів, зокрема:

– або 50-ти відсоткового списання їх вартості під час передачі в експлуатацію (використання) із наступним списанням балансової (залишкової) вартості таких об'єктів у момент їх вилучення зі складу активів;

– або 100-та відсоткового списання їх вартості під час передачі в експлуатацію (використання).

Порядок відображення результатів переоцінки необоротних активів розглянемо через проведення у системі рахунків бухгалтерського обліку:

1. Вхідний залишок на субрахунках рахунка 41 «Капітал у дооцінках» формується шляхом перенесення відповідної інформації з рахунка 42 «Додатковий капітал».

Д-т 423 «Дооцінка активів»

К-т 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»

2. Залишок, утворений у результаті перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок об'єктів довгострокових активів (за умови вибуття таких ресурсів) віднесено на збільшення суми нерозподіленого прибутку

Д-т 41 «Капітал у дооцінках»

К-т 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»

3. У разі дооцінки необоротних активів, які здійснюються за рішенням урядових органів, а також у випадках, передбачених П(С)БО, робиться запис:

Д-т 10 «Основні засоби», Д-т 11 «Інші необоротні матеріальні активи»

К-т 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів».

4. Відображено дооцінку суми нарахованого зносу об'єктів необоротних матеріальних та нематеріальних активів

Д-т 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»

К-т 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»

5. Проведена уцінка первісної вартості основних засобів в межах збільшення капіталу в дооцінках унаслідок попередньої дооцінки активів:

Д-т 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»

К-т 10 «Основні засоби»

6. Списується капітал у дооцінках, сформований внаслідок дооцінок при вибутті основних засобів

Д-т 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»

К-т 441 «Прибуток нерозподілений»

Додатковий капітал – це сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість від первинної емісії (це створює емісійний

дохід), а також вартість активів безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу.

Для узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, а також про вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу призначено рахунок 42 «Додатковий капітал».

За кредитом рахунка 42 відображається збільшення додаткового капіталу, за дебетом – його зменшення.

Рахунок 42 «Додатковий капітал» має такі субрахунки (табл. 5).

Таблиця 5

Характеристика субрахунків рахунка 42 «Додатковий капітал»

Субрахунок		Облікова інформація
№	Назва	
01	02	03
421	Емісійний дохід	Відображається прибуток (збиток) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу. Сума перевищення збитку від зазначених операцій над залишком емісійного доходу відображається за дебетом рахунку 44.
422	Інший вкладений капітал	Обліковують інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески тощо без рішень про зміни розміру статутного капіталу.
423	Накопичені курсові різниці	Узагальнюється інформація про курсові різниці, які відповідно до НП(С)БО відображаються у складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході.
424	Безоплатно одержані необоротні активи	Відображається вартість необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших осіб. Залишок додаткового капіталу на цьому субрахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом строку корисного використання безоплатно одержаних об'єктів необоротних активів (окрім землі) і при вибутті таких активів і землі.
425	Інший додатковий капітал	Обліковують інші види додаткового капіталу, які не можуть бути включені до наведених вище субрахунків, зокрема капітал у сумі вартості необоротних активів, отриманих за договором оренди цілісних майнових комплексів.

Розглянемо типові облікові проведення при здійсненні операцій, пов'язаних з формуванням додаткового капіталу та капіталу у дооцінках.

1. При реалізації випущених акцій на суму різниці (перевищення) між номінальною і вартістю в обліку відображається запис:

Д-т 46 «Неоплачений капітал»

К-т 421 «Емісійний дохід».

2. Сума емісійного доходу не підлягає жодному використанню або розподілу, крім випадків реалізації (анулювання) акцій за ціною нижче номінальної вартості:

Д-т 421 «Емісійний дохід»

К-т 451 «Вилучені акції».

3. У разі безоплатно одержаних необоротних активів, отриманих від інших юридичних або фізичних осіб в обліку проводиться:

Д-т 10 «Основні засоби», Д-т 11 «Інші необоротні матеріальні активи»,

Д-т 12 «Нематеріальні активи»

К-т 424 «Безоплатно одержані необоротні активи».

4. Облік резервного капіталу

Резервний капітал – це сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Резервний капітал призначений для покриття непередбачених витрат, збитків на сплату боргів підприємства в разі його ліквідації. Залишки невикористаних коштів резервного капіталу переходять на наступний звітний період. В акціонерних товариствах резервний капітал створюється також для виплати дивідендів за привілейованими акціями.

Відповідно до вимог чинного законодавства в акціонерних товариствах резервний капітал формується у розмірі не менше ніж 15 відсотків статутного капіталу товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 відсотків суми чистого прибутку товариства за рік.

Резерви зобов'язані нараховувати також страхові товариства (компанії) й кредитні організації.

Такі підприємства, як правило, мають два види резервів: обов'язковий резерв і резерви, що утворилися відповідно до засновницьких документів. Крім того, підприємства, виходячи з разових потреб, можуть нараховувати цільові резерви, необхідні для планування бюджету підприємства.

Для інших підприємств утворення резервного капіталу має скоріше добровільний характер. Однак наявність на балансі підприємства коштів резервного капіталу є гарантією дотримання інтересів інвесторів і кредиторів.

Для обліку резервного капіталу у Плані рахунків призначений пасивний рахунок 43 «Резервний капітал», за кредитом якого відображається створення резервів, за дебетом – їх використання. Сальдо цього рахунка кредитове і відображає залишок резервів на кінець звітної періоду.

Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за його видами, джерелами їх утворення та напрямком використання.

Розглянемо типові записи в обліку при здійсненні операцій, пов'язаних з резервним капіталом.

1. На створення (поповнення) резервного капіталу здійснено відрахування від прибутку:

Д-т 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»

К-т 43 «Резервний капітал».

2. Використання коштів резервного капіталу на покриття втрат унаслідок форс-мажору:

Д-т 43 «Резервний капітал»

К-т 10 «Основні засоби», К-т 15 «Капітальні інвестиції», К-т 20 «Виробничі запаси», К-т 26 «Готова продукція», К-т 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», К-т 35 «Поточні фінансові інвестиції», К-т 30 «Готівка».

3. Покриття витрат підприємства з усунення наслідків форс-мажору:

Д-т 43 «Резервний капітал»

К-т 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», К-т 65 «Розрахунки за страхуванням», К-т 23 «Виробництво».

4. Направлені кошти резервного капіталу на покриття збитків звітного періоду:

Д-т 43 «Резервний капітал»

К-т 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

5. Використання коштів резервного капіталу на виплату дивідендів засновникам:

Д-т 43 «Резервний капітал»

К-т 671 «Розрахунки з учасниками».

6. Направлення резервного фонду на поповнення статутного капіталу:

Д-т 43 «Резервний капітал»

К-т 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».

7. Направлення сум додаткового капіталу до резервного капіталу

Д-т 42 «Додатковий капітал»

К-т 43 «Резервний капітал».

5. Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків)

Нерозподілені прибутки (непокриті збитки) є складовою частиною власного капіталу, що залишається у підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу.

За рішенням засновників можливі такі варіанти розподілу прибутку:

– вся сума прибутку спрямовується на виплату дивідендів (платежів, які здійснюються юридичною особою - емітентом корпоративних прав на користь власника таких корпоративних прав у зв'язку з розподілом частини прибутку такого емітента);

– частина прибутку залишається нерозподіленою, частина спрямовується на виплату дивідендів.

Нерозподілений прибуток також може бути використаний на:

– збільшення статутного капіталу (у разі перереєстрації статуту);

– відрахування до резервного капіталу;

– покриття збитків поточного року;

– інші потреби.

Будь-яке рішення засновників є правомірним, за винятком товариств, у статутному капіталі яких є частка державної власності.

За результатами господарської діяльності в умовах неефективного господарювання та здійснення значних вилучень підприємство може мати непокріті збитки, що призводить до зменшення власного капіталу.

Слід відмітити, що сума нерозподіленого прибутку поточного року розраховується як сума нерозподіленого прибутку за попередній рік і сума чистого прибутку за поточний рік. Від цієї суми вираховуються суми нарахованих дивідендів за поточний рік і суми внесків на поповнення резервного капіталу (формула 1):

$$\mathbf{НП}_n = \mathbf{НП}_{n-1} + \mathbf{ЧП}_n - \mathbf{Д}_n - \mathbf{РК}_n, \quad (1)$$

де $\mathbf{НП}_n$ – сума нерозподіленого прибутку поточного року;

$\mathbf{НП}_{n-1}$ – нерозподілений прибуток за попередній рік;

$\mathbf{ЧП}_n$ – чистий прибуток за поточний рік;

$\mathbf{Д}_n$ – сума нарахованих дивідендів за поточний рік;

$\mathbf{РК}_n$ – сума внесків на поповнення резервного капіталу за поточний рік.

Облік нерозподілених прибутків чи непокрітих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку ведеться на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)», за кредитом якого відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, за дебетом – збитки та використання прибутку.

Рахунок 44 має такі субрахунки:

441 «Прибуток нерозподілений» (відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку);

442 «Непокріті збитки» (відображаються непокріті збитки. Їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо).

443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» (відображаються розподіл прибутку між власниками /нарахування дивідендів, відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді; сальдо у кінці року закривається у кореспонденції із субрахунками 441 та / або 442 з виведенням сальдо на одному з цих субрахунків).

Виправлення помилок за минулий рік, що виявлені в поточному році, відповідно до П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» відображається кореспонденцією рахунку 44 з рахунками бухгалтерського обліку відповідних об'єктів класів 1 – 6.

Розглянемо типові записи при відображенні операцій, пов'язаних з формуванням облікової інформації на рахунку 44.

1. Фінансовий результат діяльності підприємства визначається на підставі рахунка 79 «Фінансові результати».

Під час визначення прибутку складається запис:

Д-т 79 «Фінансові результати»

К-т 441 «Прибуток нерозподілений»

при визначенні непокритого збитку:

Д-т 442 «Непокриті збитки»

К-т 79 «Фінансові результати».

У Балансі сума непокритого збитку наводиться у дужках та вираховується під час визначення підсумку власного капіталу.

2. Списання збитку за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу і проводиться записом:

Д-т 441 «Нерозподілені прибутки», Д-т 42 «Додатковий капітал», Д-т 43 «Резервний капітал»

К-т 442 «Непокриті збитки».

3. Використання прибутку на сплату дивідендів або для створення резервного капіталу протягом звітного періоду відображається записом:

Д-т 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»

К-т 67 «Розрахунки з учасниками»,

або з рахунком 43 «Резервний капітал» у разі створення резервного капіталу.

4. У кінці року сальдо субрахунка 443 списується за рахунок нерозподіленого прибутку записом:

Д-т 441 «Нерозподілений прибуток»

К-т 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді».

6. Облік неоплаченого та вилученого капіталу

Неоплачений капітал – це сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу.

Для узагальнення інформації про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства призначено рахунок 46 «Неоплачений капітал», за дебетом якого відображається заборгованість засновників (учасників) господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства, за кредитом – погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу.

Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником) підприємства.

У балансі підприємства сума заборгованості засновників (учасників) по внесках до статутного капіталу наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

Загальна схема бухгалтерського обліку неоплаченого капіталу відображена на рис. 3.

У бухгалтерському обліку операції, в яких акумулюється інформація щодо неоплаченого капіталу, відображаються наступними записами.

1. Під час утворення акціонерного товариства після прийняття рішення про випуск акцій і оголошення передплати на них уся сума зареєстрованого статутного капіталу відбивається як неоплачений капітал:

Д-т 46 «Неоплачений капітал»;

К-т 40 «Статутний капітал».

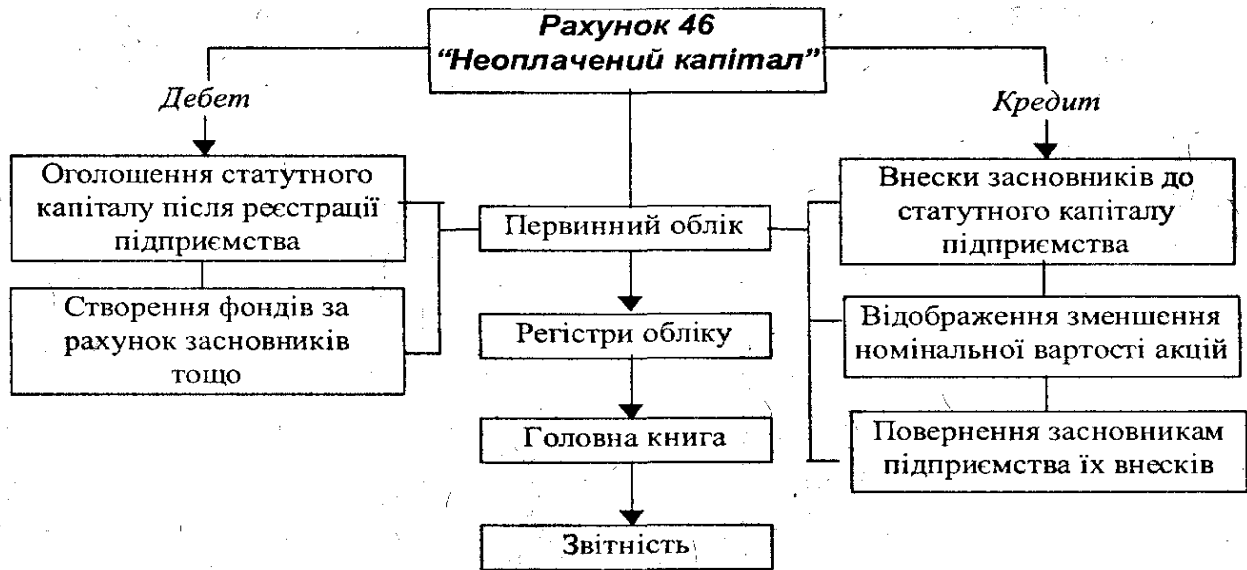

Рис. 3. Загальна схема бухгалтерського обліку неоплаченого капіталу

2. Фактичне надходження оплати внесків учасників акціонерного товариства зменшує їхню заборгованість за акціями:

Д-т 31 «Рахунки в банках»

К-т 46 «Неоплачений капітал».

3. Майно, передане в натуральній формі у власність підприємства в рахунок оплати акцій, оцінюється за домовленістю учасників. Підставою для відповідних записів у бухгалтерському обліку є документи, що засвідчують факт передачі об'єктів акціонерному товариству. При цьому дебетуються рахунки матеріальних цінностей, нематеріальних активів відповідно до форми зроблених внесків:

Д-т 10 «Основні засоби», Д-т 12 «Нематеріальні активи», Д-т 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», Д-т 20 «Виробничі запаси», Д-т 28 «Товари», Д-т 35 «Поточні фінансові інвестиції»

К-т 46 «Неоплачений капітал».

Після здійснення всіх внесків учасниками сальдо на рахунку 46 не залишається.

Вилучений капітал – це фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених акціонерним товариством у його учасників з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо. Вилучений капітал зменшує величину власного капіталу.

Подібний викуп необхідний для того, щоб:

- мати в наявності акції для розподілу їх серед своїх робітників і службовців;
- підтримати сприятливу кон'юнктуру для акцій підприємства;
- збільшити дохід підприємства на кожну акцію;
- запобігати захопленню контрольного пакета акцій іншими інвесторами.

Результатом придбання власних акцій є скорочення активів і власного (акціонерного) капіталу підприємства. Викуплені акції можуть зберігатися невизначений час, можуть бути випущені повторно або анульовані. Викуплені акції не мають ніякого впливу на формування дивідендів або частку в активах підприємства при його ліквідації.

Облік вилученого капіталу ведеться на рахунку 45 «Вилучений капітал», за дебетом якого відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників, за кредитом - вартість анульованих або перепроданих акцій (часток). Дебетове сальдо цього рахунка являє собою вартість викуплених власних акцій на кінець звітного періоду.

Рахунок 45 «Вилучений капітал» має такі субрахунки:

- 451 «Вилучені акції»
- 452 «Вилучені вклади й паї»
- 453 «Інший вилучений капітал»

Аналітичний облік вилученого капіталу ведеться за видами акцій (вкладів, паїв). У Балансі сума вилученого капіталу наводиться в дужках і віднімається при визначенні підсумку власного капіталу.

Загальна схема бухгалтерського обліку вилученого капіталу наведена на рис. 4.

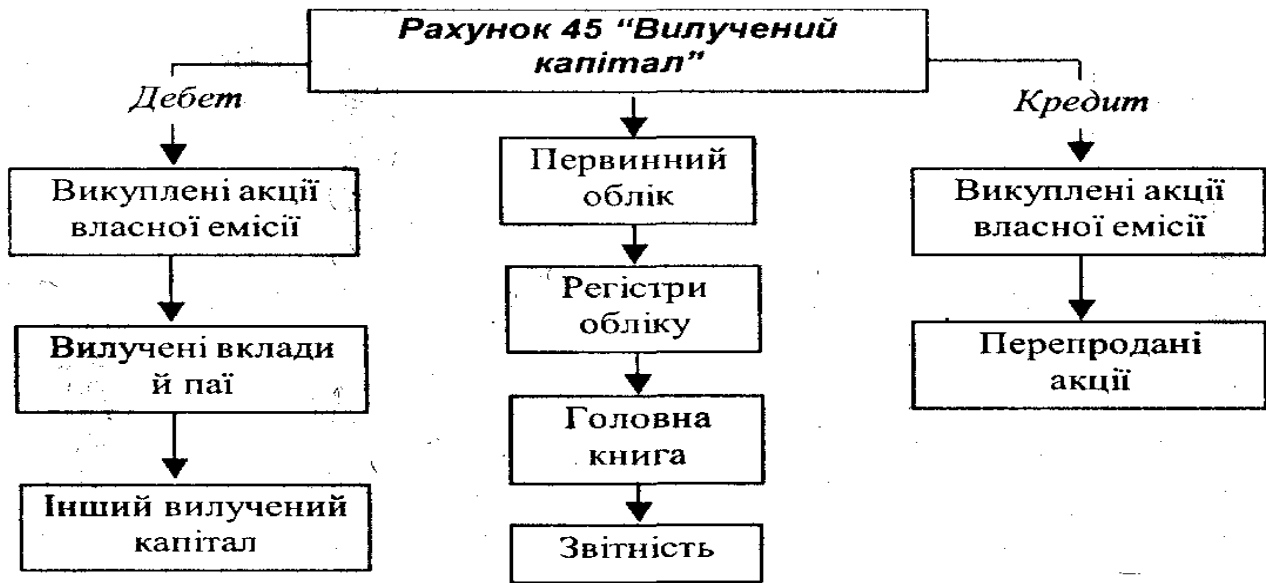

Рис. 4. Загальна схема бухгалтерського обліку вилученого капіталу

Наведемо типову кореспонденцію бухгалтерських рахунків за операціями з вилученим капіталом.

1. Викуплені повністю оплачені акції у акціонерів акціонерним товариством:

Д-т 451 «Вилучені акції»

К-т 311 «Рахунки в банках».

2. Зменшення статутного капіталу на номінальну вартість вилучених і анульованих акцій:

Д-т 401 «Статутний капітал»

К-т 451 «Вилучені акції».

3. Різниця між номінальною і викупною вартістю на зменшення емісійного доходу:

Д-т 421 «Емісійний дохід»

К-т 451 «Вилучені акції».

Робиться додатковий запис , якщо емісійного доходу недостатньо:

Д-т 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»

К-т 451 «Вилучені акції».

4. Емісійний дохід на різницю між продажною і викупною вартістю, якщо ціна викупу нижча за номінальну:

Д-т 451 «Вилучені акції»

К-т 421 «Емісійний дохід».

7. Питання до роздумів та дискусій

Одним з найголовніших питань сьогодення є проблема обліку власного капіталу, зокрема, врегулювання спірних моментів і неточностей в обліку власного капіталу. Значимість цього питання обумовлюється тим, що власний капітал забезпечує фінансову стабільність підприємства, та є основою для початку та продовження його діяльності.

На сучасному етапі при дослідженні структури власного капіталу як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками відмічається, що у фізичному і абстрактному аспектах «власний капітал містить у собі такі елементи, які не відображають реальної його вартості, а з другого боку, ті структури, що не беруть участь у виробничому процесі, мають непродуктивний характер. Звідси виникають суми, які не забезпечені грошовими ресурсами. Таким чином, частина власного капіталу просто осідає як «мертвий капітал», який підприємство не може використати, при цьому сума власного капіталу завищена, через це дуже важко визначити реальний стан підприємства [4, с. 43 – 44].

Серед дослідників існує думка, що саме дія правил П(С)БО 7 «Основні засоби» та низки інших стандартів призводить до того, що реальна вартість капіталу приховується або дуже часто є завищеною.

Окремі науковці вважають, що уцінки та дооцінки основних засобів негативно впливають на достовірність власного капіталу, приводячи його до штучного його збільшення (зменшення). Так, при відображенні в обліку дооцінки збільшується капітал підприємства на суму дооцінки, хоча реально цього збільшення не було, таким чином, формується частина власного капіталу,

яка не забезпечена грошовими ресурсами, що в свою чергу призводить до формування так би мовити «мертвого капіталу» [15].

Дискусійними є питання відображення в бухгалтерському обліку капіталу безоплатно отриманих основних засобів. За вимогами вітчизняного законодавства безоплатно отримані основні засоби признаються капіталом з наступним перенесенням його на доходи частинами по мірі нарахування амортизації. Такий підхід, на переконання окремих дослідників, містить протиріччя, які впливають на господарську діяльність підприємства, бо на такі активи не було витрачено ніяких витрат на отримання цього доходу, тому не є доцільним вживати рахунки капіталу та доходу [5, с. 8].

До дискусійних аспектів формування обліку власного капіталу можна віднести і сучасне розуміння поняття «власний капітал», і визначення оптимальної структури власного капіталу, економічне обґрунтування його елементів, недосконалість законодавчої бази та іншого нормативно-правового забезпечення обліку власного капіталу.

Теми для написання рефератів

1. Економічна сутність власного капіталу: сучасне ставлення.
2. Облік власного капіталу на сучасному етапі: вітчизняний та зарубіжний досвід.
3. Проблемні аспекти обліку власного капіталу за видами.
4. Документальне забезпечення операцій, пов'язаних з формуванням власного капіталу.
5. Особливості формування власного капіталу на підприємствах різної організаційно-правової форми.

Контрольні запитання

1. З яких складових утворюється власний капітал?
2. Рахунки якого класу використовують при обліку власного капіталу?
3. Роль і призначення зареєстрованого капіталу.

4. Особливості обліку та порядок формування статутного капіталу.
5. Наведіть склад і облік неоплаченого і вилученого капіталу.
6. Наведіть склад і особливості обліку додаткового капіталу.
7. Наведіть порядок створення і використання резервного капіталу.
8. Наведіть склад і особливості обліку нерозподіленого прибутку і непокритих збитків.
9. В яких із форм фінансової звітності відображена інформація про власний капітал підприємства
10. Які господарські операції впливають на зміну величини власного капіталу підприємства?
11. Назвіть особливості відображення у складі власного капіталу неоплаченого та вилученого капіталів.
12. Які функції власного капіталу?
13. Дайте визначення неоплаченого та вилученого капіталу.
14. Як відображається сальдо неоплаченого капіталу у фінансовій звітності?
15. За рахунок чого здійснюється збільшення та зменшення статутного капіталу?
16. Як відображається сальдо вилученого капіталу у фінансовій звітності?
17. Дайте характеристику додаткового капіталу.
18. Дайте характеристику капіталу у дооцінках.
19. Дайте визначення резервного капіталу.
20. Дайте визначення нерозподіленого прибутку та вкажіть, які напрями використання прибутку підприємства протягом звітного року?

Перелік літературних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутиця. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.

2. Бухгалтерський фінансовий облік в сільськогосподарських підприємствах: навчальний посібник. / [Михайлов М.Г., Телегунь М.І., Кадацька А.М., Баранік О.О.]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 472 с.

3. Бухгалтерський облік: навч. посібник / [Партич Г.О., Загородній А.Г., Корягін М.В., Хом'як Р.Л., Височан О.С., Воськало В.І.]. – Серія: Дистанційне навчання. – №26. – Львів: Видавництво Національного університету Львівська політехніка, 2005. – 248 с.

4. Гавриленко В.В. Про зміст і нормативні правові аспекти обліку власного капіталу / В.В. Гавриленко // Реформування системи бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції: – Донецьк: ДонНТУ, 2010. с. 42 – 45.

5. Гавриленко В.А. Экономическое обоснование новых подходов в бухгалтерском учете основных средств/ В.А. Гавриленко, Л.А. Леонова // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая. Выпуск 68.– Донецк, ДонНТУ, 2003. – С.5 – 11.

6. Гуренко Т.О. Сучасний погляд на власний капітал [Електронний ресурс] / Т.О. Гуренко. – Режим доступу: http://nubip.edu.ua/sites/default/files/Гуренко%20Т.О_СУЧАСНИЙ%20ПОГЛЯД%20НА%20ВЛАСНИЙ%20КАПІТАЛ.pdf. – 22.10.2013.

7. Камінська Т.Г. Економічна сутність та класифікаційні характеристики капіталу підприємств / Т.Г. Камінська. – Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2011. - № 2 (20). – с. 230 – 245.

8. Квасницька Р.С. Управління капіталом підприємства через призму еволюції його визначення та змісту як економічної категорії / Р.С. Квасницька // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – Донецьк : ДонНТУ. - 2003. – № 56. – С. 223-229.

9. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: підручник [2-ге вид.] / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.

10. Лишиленко О.В. Фінансовий облік: підручник [2-ге вид., перероб. і доп.] / О.В. Лишиленко. – Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2008. – 556 с.

11. Лук'яненко І.І. Економічна сутність та значення капіталу в господарській діяльності підприємства / І.І. Лук'яненко // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – Серія: Економічні науки. – 2013. – №4. – с. 315 – 325.

12. Меркушева К.Ю. Облік переоцінки основних засобів [Електронний ресурс] / К. Меркушева // Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: зб. тез і матер. наук.-тех. конф. (Миколаїв, 19.05.2011 – 20.05.2011) / Національний університет кораблебудування. – Миколаїв: 2011 р. – Режим доступу: <http://conference.nuos.edu.ua/catalog/lectureDetail; jsessionid = 3fdf1a8f2b3fd862ce5f0d1e4210?lectureId= 7118 & conferenceId=2585&isProjectorView=false>.

13. Озеран А.В. Переоцінка основних засобів підприємств житлово-комунального господарства та її вплив на достовірність фінансової звітності / А. Озеран, Н. Озеран // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2010. – № 4(54). – С. 144-152.

14. Пустовійт Р.Ф. Інституціональні засади зміни економічної парадигми на сучасному етапі / Р.Ф. Пустовійт // Міжнародний науково-практичний журнал. Фінансовий простір. – 2012. – № 3(7). – С. 18 – 25.

15. Романченко В.В. Проблеми обліку власного капіталу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=69514> .

16. Саморай А.О. Власний капітал: законодавчі зміни в обліку та порядок його формування / А.О. Саморай, Н. І. Кузічкіна [Електронний ресурс]. – Режим доступ у: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2014/Economics /7_ 159622.doc.htm.

17. Супрунова І.В. Переоцінка основних засобів як інструмент зміни вартості активів підприємства / І. Супрунова // Вісник Житомирського

державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 3(57). – С. 170 – 174.

18. Фінансовий облік 2: [навчальний посібник] / Н.М. Ткаченко, О.В. Борович, І.Л. Цюцяк, А.Л. Цюцяк; за заг. ред. Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2014. – 456 с.

19. Цюцяк І.Л. Сучасний стан та удосконалення порядку облікового відображення капіталу в дооцінках / І.Л. Цюцяк. – Облік і фінанси, № 1 (63) 2014. С.64 – 70.

20. Цюцяк І.Л. Вплив переоцінки об'єктів необоротних й оборотних активів на складові власного капіталу: обліковий аспект / І. Цюцяк // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 4(62). – С. 253 – 255.

21. Черемісова Т.А. Подальше дослідження економічної сутності капіталу, його видів та функціональної ролі у діяльності підприємства / Т.А. Черемісова. – Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2008. – № 21. – с. 149 – 154.